

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Elina Laulumaa

VIRANOMAISTEN TIEDONSAANTIOI- KEUS PANKKISALAISUUDEN ALAI- SIIN TIETOIHIN

Mitä pankkisalaisuuden alaista tietoa voidaan luovuttaa viranomaisil-
le?

Liiketalous

2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Elina Laulumaa
Opinnäytetyön nimi	Viranomaisten tiedonsaantioikeus pankkisalaisuuden alaisiin tietoihin
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	45
Ohjaaja	Margit Mannila

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia viranomaisten tiedonsaantioikeutta pankkisalaisuuden alaisiin tietoihin. Lisäksi tutkimuksessa perehdytään käsitteisiin pankkisalaisuus, pankkisalaisuuden ulottuvuus ja pankkisalaisuuden rikkominen. Aihetta tutkittiin oikeuskirjallisuuden ja voimassa olevan lain avulla. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia pankkisalaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille ja mikä käyttötarkoitus saaduilla tiedoilla on.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on käsitelty tutkimuksen keskeisimmät käsitteet, lainsäädäntöä ja viranomaisten tiedonsaantioikeudesta pankkisalaisuuden alaisiin tietoihin. Teoreettinen viitekehys muodostuu lainsäädännöstä, lainvalmisteluista ja oikeuskirjallisuudesta. Opinnäytetyön tutkimusmetodina on oikeusdogmaattinen kirjoituspöytä tutkimus. Tarkoituksena oli oikeusteorian avulla selvittää, ymmärtää ja tulkita tutkittavaa aihetta.

Tutkimustuloksissa selvisi, että viranomaisten tiedonsaantioikeus pankkisalaisuuden alaisiin tietoihin on varsin laaja. Pankki voi luovuttaa tietoja muun muassa poliisi- ja syyttjäviranomaiselle, veroviranomaiselle ja valvontaviranomaiselle. Yleisimpiä luovutettavia tietoja ovat tiedot talletuksista ja luotoista sekä pankin palveluihin käyttöön liittyvistä seikoista. Tietoja tarvitaan rikosten selvittämiseksi, verotuksen tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi ja finanssi-toiminnan valvomiseksi.

ABSTRACT

Author	Elina Laulumaa
Title	Of the right authorities to obtain information regarding information under banking secrecy
Year	2020
Language	Finnish
Pages	45
Name of Supervisor	Margit Mannila

The aim of this thesis was to research of the authorities right to obtain information regarding information under banking secrecy. Furthermore, the study acquaints with concepts of banking secrecy, the extent of banking secrecy, and infringement of banking secrecy. The topic was explored through mediums of legal literature and currently valid law. The intention was to determine what type of information could be conveyed to the authorities and the what kind of applicability the information received has.

The theoretical section of this thesis of examined the most fundamental concepts of the research, legislation and authorities' right to obtain information under banking secrecy. The theoretical framework consists of legislation, law drafting and legal literature. The research method of this thesis was legal-dogmatic desk research. The aim was to identify, understand and interpret the research topic through legal theory.

The research results showed that of the authorities right to obtain information under banking secrecy was rather vast. A bank can assign information, for an example, to police and prosecuting authorities, of the tax authorities and the supervisory authorities. The most common information released are information regarding deposits and credits, and events related to the use of banking services. The information is needed to solve crime, enable equal taxation, implementing justice and supervising financial activity.

Keywords	banking secrecy, authority, right to obtain information, obligation to maintain secrecy
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
1.1	Johdatusta aiheeseen ja tutkimusongelma	7
1.2	Tutkimuksen rajaus	8
1.3	Tutkimusmenetelmä.....	8
1.4	Tutkimuksen rakenne.....	9
2	PANKKISALAISUUS	10
2.1	Pankkisalaisuus käsitteenä	10
2.2	Pankkisalaisuuden ulottuvuus.....	11
2.3	Salassapitovelvollisuuden rikkominen ja seuraukset.....	13
3	PANKKISALAISUUTTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET	15
3.1	Perustuslaki	15
3.2	Laki luottolaitostoiminnasta.....	15
3.3	Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta.....	17
3.4	Sijoituspalvelulaki.....	18
3.5	Sijoitusrahastolaki.....	19
3.6	Rikoslaki	20
4	VIRANOMAISET	22
4.1	Salassa pidettävät asiakirjat viranomaistoiminnassa	25
4.2	Valvontaviranomainen	26
4.3	Veroviranomainen.....	27
4.3.1	Sivullisen yleinen ja erityinen tiedonantovelvollisuus.....	28
4.3.2	Veroviranomaisen tarkastamisoikeus.....	29
4.3.3	Kansainvälinen verotietojen vaihto FATCA, CRS & DAC2	29
4.3.4	Pankkisalaisuus ja verorikokset	30
4.4	Poliisi ja syyttäjäviranomainen	31
4.4.1	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	31

4.4.2	Asiakkaan tuntemistietojen hankkiminen, seuranta ja selonottovelvollisuus.....	32
4.4.3	Pankkisalaisuus ja rahanpesu	33
4.5	Ulosottoviranomainen.....	34
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	36
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	40
6.1	Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi	40
6.2	Tutkimuksen toteuttamisen analysointi	41
6.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	42
	LÄHTEET.....	43

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Taulukko viranomaisista.	24
--	----

1 JOHDANTO

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen aihetta ja tarkastellaan, mikä on tutkimuskysymykset. Esittelen, millainen rakenne työllä on ja kuinka rajaan aihetta. Kerro myös tutkimusmenetelmästä, jonka avulla tarkastelen aihetta.

1.1 Johdatusta aiheeseen ja tutkimusongelma

Tässä tutkimuksessa perehdytään, millaisia pankkialaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille ja mihin viranomaiset tarvitsevat tietoja. Pankkialaisuus käsitteenä on varsin tuntematon suurelle osalle ihmisistä. Pankkitoiminnasta säädetään laissa luottolaitostoiminnasta ja pankkialaisuudesta sen 15 luvussa 14 §:ssä. (L 2014/610). Lainkohdan mukaan luottolaitos tai sen edustaja ei saa ilman asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön suostumusta ilmaista henkilön taloudellista asemaa, henkilökohtaisia oloja tai liike- tai ammattialaisuuksia muille. (Hemmo 2001, 22). Pankkien toimi- ja luottamushenkilöt saavat tietoonsa tehtäviensä hoidon yhteydessä paljon tietoja koskien asiakkaan henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta. (Pankkialaisuusohjeet 2009, 1). Pankkialaisuus väistyy laissa määräämin edellytyksin, kun tietoja voidaan luovuttaa tietyissä tapauksissa viranomaisille. Viranomaisille annettavia tietoja ovat esimerkiksi tiedot tileillä olevista varoista, veloista, omaisuudesta ja tuloista. Viranomaisille voidaan antaa kaikki ne tarvitsemansa tiedot, joita he tarvitsevat tehtäviensä hoitamiseen. (Pankkialaisuusohjeet 2009.)

Tein työharjoittelun pankissa, josta sain ideoita aiheeseen. Pankki- ja finanssiala on mielenkiintoinen, sillä se on jatkuvasti muutoksen alla. Lisäksi haluan oppia enemmän pankki- ja finanssialasta, sillä se on yksi mahdollinen työympäristö tulevaisuudessa. Aihetta on mielenkiintoista tutkia, koska laki ja säännökset muuttuvat sitä mukaa, kun ympärillä oleva ympäristö muuttuu. Samalla sääntely pankkialalla on jatkuvasti muutoksen alla.

Työn tavoitteena on tutkia, mitä pankkialaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille. Viranomaisia on monia ja heille luovutetaan erinäisiä henkilöi-

den pankkisalaisuuden alaan kuuluvia tietoja. Työssä käsitellään seuraavia kysymyksiä:

1. Mitä tarkoittaa pankkisalaisuus, pankkisalaisuuden ulottuvuus ja pankkisalaisuuden rikkominen?
2. Mitä pankkisalaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille?

1.2 Tutkimuksen rajaus

Viranomaisia on monenlaisia, joten tutkimuksessani en perehdy jokaiseen viranomaistoimintaan, joille tietoja voidaan luovuttaa. Päätin tarkastella muutamia viranomaisia, jotka ovat tärkeitä pankkitoiminnan kannalta. Tutkimukseni kohteena olevat viranomaiset ovat valvontaviranomaiset, veroviranomaiset, poliisi- ja syyttäviviranomaiset sekä ulosottoviranomaiset. Pankin asiakkaita ovat yksityishenkilöt ja yritysasiakkaat. Lisäksi rajaan tutkimustani niin, että tutkin ainoastaan tässä työssä yksityishenkilöiden osuutta siihen, mitä pankkisalaisuuden alaista tietoa voidaan luovuttaa viranomaisille.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessani toimii lainopillinen kirjoituspöytä tutkimus. Lainopillisessa eli oikeusdogmaattisessa tutkimusmenetelmässä perehdytään aiheeseen voimassa olevan lainsäädännön kautta. Husan, Mutasen ja Pohjolaisen (2002, 13) sanoin: ”Lainopin keskeisimpänä tutkimusongelmana on selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmasa.” Siltala (2003, 326) puolestaan tiivistää kirjassaan lainopin olevan ”tulkintatiedettä, jonka oppi oikeudellisen tiedon perusteista, lähteistä tai arviointikriteereistä on sidoksissa institutionaalisiin ja ei-institutionaalisiin oikeuslähteisiin.” Eli oikeudellinen oppi on yhteyksissä johonkin oikeudelliseen säädökseen perustuvaan organisaatioon, laitokseen tai tapaan. Husa (1995, 152–153) määrittelee oikeusdogmaattisen ajattelun olevan ratkaisujen tekemistä käyttämällä hyväksi kirjoitettuja oikeussäännöksiä. Aina eivät kuitenkaan oikeussäännökset riitä ratkai-

sun tekemiseen, joten joudutaan käyttämään muita oikeuslähdeaineistoja, kuten lakien esitöitä ja oikeuskäytäntöjä.

Aineistona tutkimuksessani käytettiin lakitekstejä, lakien esitöitä, alan kirjallisuutta ja muita oikeudellisia aineistoja. Näiden aineistojen avulla sain selville vastaukset edellä mainittuihin tutkimuskysymyksiin.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu kuudesta pääluvusta. Nämä ovat johdanto, teoriaosuus ja empiirinen osuus. Johdannossa kerron, mitä aihetta tutkimuksessa tarkastellaan. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmän, jota käytän. Lisäksi johdanto sisältää tutkimuksen rajauksen.

Johdannon jälkeen käsittelen teoriaa, jossa avaan aihetta enemmän. Määrittelen käsitteen pankkisalaisuus, sen ulottuvuuden ja rikkomisen. Kolmannessa luvussa on pankkisalaisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja avaan lainkohtia, jotka keskeisesti liittyvät pankkisalaisuuteen. Viimeisessä teorialuvussa käsittelen viranomaisia, joilla on oikeus saada pankkisalaisuuteen liittyviä tietoja henkilöistä.

Luvussa 5 kerron omia johtopäätöksiä ja mietteitä tutkimuksesta. Viimeisissä luvuissa pohdin tutkimuksen luotettavuutta, mitä olisin tehnyt toisin ja voisiko tutkimuksesta mahdollisesti tehdä jatkotutkimusta.

2 PANKKISALAISUUS

Tässä luvussa käsitellään, mitä pankkisalaisuus tarkoittaa, ketä se koskee, mitä salassapitorikkomuksella tarkoitetaan ja mitä siitä seuraa.

2.1 Pankkisalaisuus käsitteenä

Pankkitoimihenkilöt sekä muut luottamushenkilöt saavat käsiinsä paljon tietoja koskien henkilöiden taloudellisesta asemaa ja henkilökohtaisista oloista työtehtäviä hoitaessaan. Lain mukaan kaikki ne, jotka ovat saaneet käsiinsä pankkisalaisuuden alaisia tietoja, ovat salassapitovelvollisia. (Pankkisalaisuusohjeet 2009.) Aina pankkisalaisuudesta ei ole kuitenkaan säädetty lainsäädännössä, vaan se on ollut tavanomaisoikeudellinen itsestäänselvyys pankin ja asiakkaan välillä. Konstari ja Kalima (2002, 17–18) kirjoittaa pankkisalaisuuden kehittymisestä seuraavaa:

”Pankkisalaisuutta ei Suomessa ole alkujaan pidetty pankkien kannalta keskeisenä oikeudellisena instituutiona, saati että olisi laajasti oivallettu pankkisalaisuuden suojan yhteys pankkeihin talletettujen varojen määrään ja pankkilaitoksen menestykseen yleensä. -- Vasta vuonna 1966 Suomen Säästöpankkiliitto hyväksyi mallisäännöt, joiden mukaan säästöpankin sääntöihin oli otettava määräys salassapitovelvollisuudesta.”

Osuuspankit ja muut liikepankit taas ottivat käyttöön salassapitosäännöksen vuonna 1969. (Konstari & Kalima 2002, 17–18). Suomessa pankkisalaisuusperiaate kirjattiin ensimmäisen kerran kaikkien pankkien osalta lainsäädäntöön vuonna 1970 voimaan tulleissa pankkilaeissa. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 1). Pankkisalaisuudesta säädetään laissa luottolaitostoiminnasta 15 luvussa 14 §. Laissa säädetään seuraavanlaisesti;

”Joka luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, luottolaitosten yhteenliittymän taikka luottolaitoksen asiamiehen tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jolle se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. (L 610/2014).” (L 8.8.2014/610.)

Pankkisalaisuus käsittää salassapitovelvollisuuden asiakkaan antamista tiedoista. Tietoja ovat esimerkiksi tiedot taloudellisesta asemasta, henkilökohtaisista oloista sekä liike- ja ammattisalaisuuksista. Pankkisalaisuuden asiallisen ulottuvuuden määrittämisessä on lähtökohtana se, että kysymys on asiakkaan suojaamisesta. Sillä suojataan pankin ja asiakkaan välistä suhdetta sekä luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön yksityisyyttä. Salassapitovelvollisuus ulottuu kaikkiin niihin saamiinsa tietoihin, jotka pankki on saanut asiakkaan ja pankin välisessä asiakassuhteesta. (Konstari & Kalima 2002, 29–34.) Pankkisalaisuus suojaa yksityistä ihmistä sekä yrityksiä ja muita yhteisöjä. Asiakkaan luottamus on tärkeää hänen taloudellisten ja yksityisten asioiden salassa pitämisen vuoksi. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 1.)

Taloudellisella asemalla tarkoitetaan henkilön taloutta kokonaisuudessaan, esimerkiksi palkkaa päätoimesta tai kokonaisvarallisuutta koskevia tietoja. Henkilökohtaisia oloja koskevia tietoja ovat tiedot henkilön perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, elintavoista, mielipiteistä, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista. Liike- ja ammattisalaisuuksilla ei ole annettu laissa selkeää määritelmää, mutta Konstari ja Kalima tiivistävät kirjassaan liikesalaisuuden olevan teknisiä esikuvia ja ohjeita, joiden oikeudeton ilmaiseminen tai hyväksikäyttö on kiellettyä. Ammattisalaisuudella tarkoitetaan Konstarin ja Kaliman mukaan taidollisia salaisuuksia. (Konstari & Kalima 2002, 36–39.)

2.2 Pankkisalaisuuden ulottuvuus

Pankkisalaisuuden salassapitovelvollisuus ulottuu luottolaitoslain 15 luvun 14 § mukaan luottolaitoksen, sen konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen tai luottolaitosten yhteenliittymän tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimielimen jäsentä tai varajäsentä taikka niiden palveluksessa tai toimeksiannosta tehtävää suorittavaa henkilöä. (L 8.8.2014/610). Konstarin ja Kaliman (2002, 33) mukaan kaikki ne henkilöt, jotka tehtäviään suorittaessaan pääsevät käsiksi asiakasta koskeviin tietoihin, kuuluvat salassapitovelvollisuuden piiriin. Näitä henkilöitä ovat muun muassa tilintarkastajat, siivoojat, hallituksen jäsenet ja muut pankin tiloissa työskentelevät pankkitoimintaan osallistumattomat henkilöt.

Konsolidointiryhmällä tarkoitetaan konsernia, jonka muodostavat konsernin emoyritys, joka on luottolaitos, tai ulkomainen luottolaitos, tällaisen luottolaitoksen emoyrityksenä oleva muu omistusyhteisö kuin sijoituspalveluyritys. Myös emoyrityksen tytäryritykset, jotka ovat luottolaitoksia tai ulkomaisia luottolaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä tai sijoituspalveluyritykseen rinnastettavia ulkomaisia yrityksiä, rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä, ovat konsolidointiryhmiä. (L 8.8.2014/610.) Yhteenliittymiksi voidaan kutsua esimerkiksi talletussuojarahastoa sijoittajien korvausrahastoa, talletuspankin vakuusrahastoa sekä talletuspankkeja edustavia järjestöjä. (Konstari & Kalima 2002, 31–32).

Salassapitovelvollisuus alkaa, kun pankin toimi- tai luottamushenkilö aloittaa työsuhteen tai luottamustehtävän suorittamisen. Salassapitovelvollisuus koskee niin työ- kuin vapaa-aikaakin ja se säilyy myös palvelussuhteen päättymisen jälkeen. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 4.) Pankkisalaisuus ei koske pelkästään asiakassuhteen aikana saatuja tietoja, vaan se ulottuu ennen asiakassuhdetta saatuihin tietoihin. Se koskee esimerkiksi asiakassuhteen aloittamisesta käydyissä neuvotteluissa tai keskusteluissa pankille annettuja tietoja. Tiedot kuuluvat pankkisalaisuuden piiriin, vaikka varsinaista asiakassuhdetta ei neuvottelujen tuloksena syntyisikään. (Konstari & Kalima 2002, 39–40.)

Lähtökohtana on, että tietoja ei saa luovuttaa kenellekään ulkopuoliselle. On olemassa kuitenkin muutamia poikkeuksia, joiden avulla tämä säännös voidaan niin sanotusti sivuuttaa. Asiakas voi antaa oman suostumuksensa pankkitietojen luovuttamiseen jollekin muulle. Suostumus voi olla suullinen tai kirjallinen, ja se voi olla osana suurempaa asiakirjaa. Kirjallinen suostumus on suotavampaa, sillä mahdollisten ristiriitatilanteiden ilmentyessä suullista suostumusta ei voida näyttää toteen. Tavallisemmin suostumuksen tietojen luovuttamiseen voi antaa valtakirjalla. Valtakirja on aina oltava kirjallinen ja esitettävä alkuperäisenä pankissa. Siinä tulee ilmetä nimenomaisesti, että valtuutetulla on oikeus saada tietoja valtuuttajan pankkiasioista tai osasta niitä. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 5.)

2.3 Salassapitovelvollisuuden rikkominen ja seuraukset

Salassapitovelvollisuuden rikkomista on sekä tahallinen että huolimattomuudesta tapahtunut tietojen paljastuminen. Rikkomuksesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Jos rikkomus on kokonaisuudessaan vähäinen, rangaistuksena on tällöin sakko. (L 19.12.1889/39.) Luvussa 3.6 käsitellään tarkemmin salassapitovelvollisuuden rikkomisen seurauksista.

Pankin toimihenkilö saa tarkastella asiakkaan henkilötietoja tai pankkiasioihin liittyviä tietoja vain hänen työtehtävänsä määräämissä laajuuksissa. Jos tästä ilmenee rikkomus, siitä rangaistaan henkilötietorikoksesta sakkoon tai vankeuteen. Tietojen paljastuminen voi tapahtua myös niin, että tiedoksianto ei tapahdu suoranaisesti kolmannelle osapuolelle. (Pankkialaisuusohjeet 2009, 37.) Esimerkitapauksena tarkastellaan Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan laatimaa ratkaisuehdotusta pankin ja asiakkaan väliseen riitatilanteeseen, jossa pankki oli lähettänyt virheellisesti toisen asiakkaan tietoja asiakkaalle. Asiakas syyttää pankkia muun muassa hyvän tavan vastaisesti toimimisesta ja kahden erillisen asian sekoittamisesta sekä vaatii hyvitystä ja anteeksipyyntöä pankilta. (Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2019.)

Pankin liikesalaisuuden paljastamisesta seuraa myös rangaistus sakkoon tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Liikesalaisuuden paljastamisella tarkoitetaan, kun oikeudettomasti ilmaisee tai käyttää yritysalaisuutta, jonka on saanut tietoonsa toisen palveluksessa ollessaan. Tietojen paljastumisesta saattaa seurata pankille velvollisuus korvata aiheutuneet vahingot. Korvauksen suorittaa vahingon tehnyt toimihenkilö. Jos vahinko on sattunut huolimattomuudesta, toimihenkilö voi joutua korvaamaan pankille kohtuulliseksi harkitun määrän asiakkaalle maksetuista korvauksista. Kun taas tahallisesta tietojen paljastamisesta toimihenkilö korvaa pankille yleensä koko vahingon. (Pankkialaisuusohjeet 2009, 37–38.) Kuten esimerkitapauksessa, asiakkaan vaatima korvausvaatimuksen määrä oli riidanalaisista. Lautakunta katsoi, että asiakkaalle oli aiheutunut kuluja tietojen virheellisestä paljastumisesta ja suositteli pankin korvaamaan asiakkaalle 20 euroa, sillä muu

selvitys tapauksesta oli puuttunut asiakkaalta. (Vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2019.) Korvauksen määrä oli kohtuullinen perustuen asiakkaan antamiin puutteellisiin tietoihin. Tietojen paljastumisesta pankki ja asiakas pääsivät yhteisymmärrykseen.

Pankkisalaisuuden rikkomisesta on ilmennyt todella vähän oikeustapauksia. Määrän vähyyteen vaikuttaa kynnys saattaa asiaa tuomioistuinten käsiteltäväksi ja useinkaan asiakkaat eivät saa tietoonsa rikkomuksesta. Pankkisalaisuuden rikkomisesta ilmenneet tapahtumat tulevat harvoin julkisuuteen. Asian julki tullessa, luonnollisesti se vähentää pankin ja asiakkaiden välistä luottamusta ja tuottaa pankille harmia. (Konstari & Kalima 2002, 205.)

3 PANKKISALAISUUTTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET

Tässä luvussa perehdytään lainsäädäntöön ja säännöksiin, jotka koskevat erityisesti pankkisalaisuutta. Luvussa käsitellään vain ne lait, johon salassapitovelvollisuus sisältyy. Lisäksi luvussa käydään läpi rangaistussäännökset salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Useista laeista löytyy samankaltaisuuksia salassapidosta ja tietojen luovuttamisen säännöksistä. Laeissa säädetään, ettei tietoa henkilön taloudellisesta asemasta, henkilökohtaisista oloista tai liikesalaisuudesta saa paljastaa sellaisille henkilöille, joille tieto ei kuulu.

3.1 Perustuslaki

Kun pankkisalaisuutta tarkastellaan, siihen liittyy vahvasti perustuslaki. Perustuslaki on aina etusijalla ja mitkään lait eivät saa olla ristiriidassa perustuslain kanssa. Kuten kaikki pankkisalaisuuteen liittyvät lait, niiden tulee kunnioittaa perustuslain säännöksiä. Perustuslain perusoikeuksista kaksi pykälää liittyy pankkisalaisuuteen.

Perusoikeudet suojelevat ihmisten oikeuksia. Pankkisalaisuudessa on kysymys henkilöstä, henkilötiedoista ja niiden salassapidosta. Perusoikeuksissa on säädös yksityiselämän suojasta, jolla tarkoitetaan, että jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pankkisalaisuuden näkökulmasta pykälä liittyy yksityisydensuojaan niin, että henkilöllä on oikeus säilyttää henkilökohtaiset asiat itsellään eikä tietoja tarvitse antaa kuin sellaiselle henkilölle, jolla on oikeus tietoon. Omaisuuden suojalla suojataan henkilön henkilökohtaista omaisuutta. Pankilla on paljon henkilölle kuuluvaa omaisuutta hallussaan, esimerkiksi asiakkaan tilit, lainat ja sijoitukset. Pankilta tällöin edellytetään, että omaisuus on turvassa ja asiakkaat voivat luottaa pankin toimintaan. Yksityiselämän ja omaisuuden suojasta säädetään perustuslain 2 luvussa §:ssä 10 ja 15. (L 11.6.1999/731.)

3.2 Laki luottolaitostoiminnasta

Laki luottolaitostoiminnasta on yksi keskeisimmistä lainsäädännöistä, kun tarkastellaan pankkisalaisuutta. Laki on tullut voimaan elokuussa 2014 ja siinä sääde-

tään luottolaitostoiminnan oikeudesta harjoittaa alaa, toiminnalle asetetuista vaatimuksista ja toiminnan valvonnan noudattamisesta. Luottolaitoslain 15 luvussa 14 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuudesta. Salassapitovelvollisuus koskee muun muassa luottolaitoksia, konsolidointiryhmiä, luottolaitoksen yhteenliittymiä sekä toimielimen jäseniä. Näiden toimijoiden tulee noudattaa salassapitovelvollisuutta, kun saavat tietoonsa yrityksen asiakkaan tai yksityisen henkilön taloudellista asemaa, henkilökohtaisia oloja tai liikesalaisuutta koskevia tietoja. (L 8.8.2014/610.)

Sanamuoto laissa esiintyy seuraavanlaisesti:

”Joka luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, luottolaitosten yhteenliittymän taikka luottolaitoksen asiamiehen tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liikesalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, isäntien kokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle taikka hypoteekkiyhdistyksen kokoukselle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.” (L 8.8.2014/610.)

Salassapitovelvollisuuteen liittyy joitain poikkeuksia, jolloin salassapitosäännöksen voi niin sanotusti sivuuttaa. Salassapitovelvollisuuden 14 §:n lainkohdassa on säädetty velvollisuudesta antaa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi, sekä muille viranomaisille, joilla on lain mukaan oikeus saada tietoja. 15 §:ssä säädetään muista tietojen luovuttamisen poikkeuksista, jotka liittyvät salassapitovelvollisuuteen. Pykälässä säädetään esimerkiksi oikeudesta luovuttaa tietoja samaan konserniin kuuluvalla, toiselle luottolaitokselle, luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle, tieteelliseen tutkimuskäyttöön ja riidantarkaisuelimelle. (L 8.8.2014/610.) Hallituksen esityksessä (HE 100/2018) käy ilmi, että pankkisalaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa, vaikka sitä ei olisi säädetty erikseen lainsäädännössä. Tietojen luovuttamiselle edellytetään, että käsittelijällä on olemassa asianmukainen käsittelyperuste. Tietojen käsittelijän tulisi

myös aina varmistaa, että henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen on tietosuojasetusten velvoitteiden mukaista. (HE 100/2018.)

Luottolaitoslaissa on oma lukunsa vahingonkorvaus- ja rangaistussäännöksistä. Rangaistussäännökset tulevat kysymykseen, kun jokin pankin toimihenkilö on tahallaan tai tahattomasti rikkonut salassapitosäännöstä. Pankin aiheuttaessa vahinkoa, pankki on tietyissä tilanteissa velvollinen korvaamaan vahingon. Vahingonkorvauksesta säädetään luottolaitoslain 21 luvussa 4 §:ssä. Luottolaitoksen perustaja, hallintoneuvoston, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat velvollisia korvaamaan aiheuttamansa vahingot, jotka ovat työtehtävissään joko tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttaneet luottolaitokselle vahinkoa. Korvausvelvollisuus on myös tilanteessa, jossa he ovat aiheuttaneet vahinkoa osakkeenomistajalle, jäsenelle, osuuden omistajalle tai muulle henkilölle rikkomalla tätä tai muuta pankkisalaisuuteen säänneltyjä lakeja. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 42.)

3.3 Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta

Lakiin rahoitus- ja vakuutusryhmien valvonnasta liittyy vahvasti pankkisalaisuus. Laki on tullut voimaan 2004. Laissa säädetään rahoitus- ja vakuutusryhmittymän toiminnalle asetetuista vaatimuksista ja valvonnasta. Valvonnan tarkoitus on turvata häiriötön toiminta, edistää hyviä liikeperiaatteita ja turvata tallettajien ja sijoittajien asemaa. (L 30.7.2004/699.)

Rahoitus- ja vakuutusryhmien toimintaan liittyy salassapitovelvollisuus. (L 30.7.2004/699.) Salassapitovelvollisuudesta on säädetty lain 6 luvussa 33 §:ssä seuraavanlaisesti:

”Joka ryhmittymään kuuluvan yrityksen taikka sen asiamiehen tai ryhmittymään kuuluvan yrityksen lukuun toimivan muun yrityksen toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohdaisia oloja koskevan seikan taikka liikesalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.” (L 30.7.2004/699.)

Ryhmittymän määritelmä löytyy lain 1 luvusta 3 §:stä. Lainkohdassa ryhmittymällä tarkoitetaan yritysryhmää, jolla toiminta on säänneltyä. Yritysryhmän täytyy täyttää tietyt edellytykset. Edellytyksiä ryhmittymälle on; ryhmittymässä tulee olla sekä rahoitus- että vakuutusalan yritys. Lisäksi edellytyksenä on, että rahoitus- ja vakuutusalan yhteenlasketut osuudet ovat kumpikin erikseen merkittäviä. Jos yrityksen toiminta ei ole säänneltyä, täytyy silloin noudattaa seuraavia edellytyksiä; yhden emoyrityksen tytäryrityksistä tulee olla säännelty yritys. Ryhmittymässä tulee olla sekä rahoitusalan yritys että vakuutusalan yritys. Yritysten yhteenlasketut osuudet ovat erikseen merkittäviä ja merkittävyys on säännelty laissa lasketulla tavalla. (L 30.7.2004/699.)

Rahoitus- ja vakuutusryhmien valvontalain salassapitovelvollisuus ulottuu muun muassa ryhmittymän kuuluvan yrityksen toimijäseniin, varajäseniin ja toimeksiannon tehtävän suorittajaan. Heidän on pidettävä salassa saamansa tiedot henkilön taloudellisesta asemasta, henkilökohtaisista oloista tai liikesalaisuudesta, mikäli henkilö ei anna suostumusta asian ilmaisemiseen. Tietoja saa luovuttaa syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi ja muulle viranomaiselle, joilla on oikeus saada tietoa lain mukaan. (L 30.7.2004/699.) Salassapitosäädös on hyvin samankaltainen kuin luottolaitoslain salassapitosäädös.

3.4 Sijoituspalvelulaki

Usein peruspankkipalveluita tarjoava yritys tarjoaa myös sijoituspalveluita asiakkaalle. Sijoituspalveluita ovat toimeksiantojen välittäminen ja toteuttaminen, kaupankäynti rahoitusvälineillä, omaisuudenhoito ja sijoitusneuvonta. Pankin tarjotessa asiakkaalle sijoituspalveluita, tarvitsee se toimiluvan siihen. (Finanssivalvonta, Sijoituspalveluyritykset.) Toimiluvan myöntää Euroopan keskuspankki. Toimilupahakemukseen on pyydettävä sijoittajien korvausrahaston lausunto, kun pankissa halutaan tarjota sijoituspalveluita. (L 8.8.2014/610.) Sijoituspalvelulakia sovelletaan kaikkiin yrityksiin, jotka harjoittavat sijoituspalveluita tai sijoitustoimintaa. (L 14.12.2012/747). Yleensä pankeilla on tarjottavana sijoituspalveluita, joten pankit noudattavat tätä lakia. Sijoituspalvelulaissa säädetään salassapitovelvollisuudesta lain 12 luvussa 1 §:ssä seuraavaa:

”Joka sijoituspalveluyrityksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, sijoituspalveluyritysten yhteenliittymän taikka sijoituspalveluyrityksen asiamiehen tai muun sijoituspalveluyrityksen lukuun toimivan yrityksen toimituksen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää sijoituspalveluyrityksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liikesalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa myöskään antaa sijoituspalveluyrityksen yhtiökokoukselle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle.” (L 14.12.2012/747.)

Salassapitosäännöksessä salassapitovelvollisia henkilöitä ovat muun muassa sijoituspalveluyrityksessä toimivat henkilöt, asiamiehet ja henkilöt, jotka ovat saaneet tietää tietoja tehtävää suorittaessaan. Salassa pidettäviä tietoja ovat tiedot henkilön taloudellisesta asemasta, henkilökohtaisista oloista tai tieto liikesalaisuudesta. Tietoja voidaan luovuttaa salassapitomääräyksistä huolimatta syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi tietoja voidaan luovuttaa muille viranomaisille lain määrittämässä puitteissa. Tietojen luovuttamisesta säädetään sijoituspalvelulain 12 luvussa 2 §:ssä. (L 14.12.2012/747.)

3.5 Sijoitusrahastolaki

Sijoitusrahastolakia sovelletaan rahastoyhtiöiden ja säilytysyhtiöiden harjoittamaan toimintaan. Rahastoyhtiöihin sovelletaan sijoituspalvelulain 1 luvun 4 §:ää. (L 22.2.2019/213.) Useilla Suomessa toimivalla pankeilla on käytössään oma rahastoyhtiö. Esimerkiksi Osuuspankilla rahastoyhtiönä toimii OP-Rahastoyhtiö Oy, Nordealla Nordea Rahastoyhtiö Suomi Oy ja Säästöpankilla SP-Rahastoyhtiö Oy. (Sijoitusrahastot.) Tällöin pankkisalaisuuteen liittyy vahvasti sijoitusrahastolaki ja salassapitovelvollisuus.

Sijoitusrahastolain 26 luvussa 1 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuudesta, jossa rahastoyhtiön hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan taikka toimihenkilön on pidettävä salassa sellaiset tiedot, jotka he ovat saaneet tietää tehtäviä tehdessään. Salassa pidettäviä tietoja ovat esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuudet sekä tiedot taloudellisesta asemasta. Salassa pidettäviä tietoja voidaan tietyissä tilanteissa luoda

vuttaa viranomaisille. Tiedonsaantioikeus on syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisilla. Heille voidaan luovuttaa tietoja rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi tietoja voidaan luovuttaa muille viranomaisille, joilla on laissa oikeus tietoihin. (L 22.2.2019/213.)

Laissa salassapitosäännös on seuraavanlainen;

”Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja sekä toimihenkilö ovat velvollisia pitämään salassa, mitä he ovat tehtävässään saaneet tietää rahasto-osuudenomistajan tai jonkun muun taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta.

Rahastoyhtiö ja säilytisyhteisö ovat oikeutettuja antamaan 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ainoastaan syyttäjä- tai esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muuten laissa sellaisten tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle.” (L 22.2.2019/213.)

Sijoitusrahastolaissa säädetään myös vahingonkorvausvelvollisuudesta 26 luvun 3–6 §:ssä. Vahingonkorvausvelvollisuus on kyseessä, kun tietoja on paljastanut joko huolimattomuudesta tai tahallaan sääntöjen vastaisesti. Paljastamisesta seuraa velvollisuus korvata aiheutuneet vahingot sijoitusrahastolle tai muulle henkilölle. Rikkomuksesta voi seurata sen tekijälle rangaistus, josta säädetään sijoitusrahastolain 27 luvun 5 §:ssä. (L 22.2.2019/213.) Rangaistuksesta säädetään rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan. (L 19.12.1889/39).

3.6 Rikoslaki

Rikoslaisissa säädetään rangaistuksesta, mikäli on rikkonut salassapitovelvollisuutta. Rikoslain 38 luvussa säädetään tieto- ja viestintärikoksista, joihin salassapitorikkomus katsotaan kuuluvan. 1 §:ssä on säädös salassapitorikoksesta, joka tarkoittaa henkilön toimineen salassapitovelvollisuuden vastaisesti. Salassa pidettävän tiedon paljastaminen kuuluu rikoksen tunnusmerkistöksi, kun henkilö on saanut salassa pidettävää tietoa esimerkiksi työtehtävää suorittaessa. Rikos on kyseessä myös silloin, kun käyttää saamaansa tietoa omaksi tai toisen hyväksi. Rikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Jos rikos on merkitykseltään ja kokonaisuutena katsottuna vähäinen, lievempi tuomio on tuomita salassapitorikkomuksesta sakkoon. (L 19.12.1889/39.)

Henkilö voi syyllistyä myös henkilörekisteririkokseen, jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta hankkii, luovuttaa tai siirtää henkilötietoja vastoin tietosuojasetuksen, tietosuojalain tai muun henkilötietoja käsittelevän lain vastaisesti. Rikoksesta on kysymys myös silloin, kun henkilö antaa väärän tai harhaanjohtavan tiedon estääkseen rekisteröityneen käyttämästä sille kuuluvaa tarkastusoikeutta, loukkaa yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa vahinkoa hänelle. Henkilörekisteristä tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Säädös löytyy rikoslain 38 luvusta 9 §:stä. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 45; L19.12.1889/39.)

Viranomaisten rikkoessa salassapitovelvollisuutta rangaistuksena sovelletaan tällöin rikoslain 40 lukua, jossa säädetään virkarikoksista. 5 §:ssä on säädös virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Kun virkamies tahallaan paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, jota ei saa paljastaa muille tai on käyttänyt tietoa oman tai toisen vahingoksi, tuomitaan virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi. On mahdollista tuomita virkamies viralta pantavaksi, jos hän on sopimaton hoitamaansa tehtävään. Virkamiehen huolimattomuudesta syyllistyessä salassapidon rikkomiseen, on hänet tuomittava tuottamuksellisesta rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (L 19.12.1889/39.)

Viranomaisen käyttäessä virka-asemaansa väärin, rangaistuksesta säädetään lain 40 luvussa 7 §:ssä. Virka-aseman väärinkäyttöä on säädösten ja määräysten rikkominen tai käskyvallassaan käyttää väärin asemaansa. (L 19.12.1889/39.)

4 VIRANOMAISET

Tässä luvussa tutustutaan tiettyihin viranomaisiin, jotka ovat oikeutettuja saamaan luottolaitokselta tietoja liittyen asiakkaan pankkitietoihin ja -palveluihin. Lisäksi selvitän, mihin tarkoitukseen viranomaiset tarvitsevat pankkialaisuuden alaisia tietoja.

Valitsin valvontaviranomaiset tarkempaan tarkasteluun, koska harvoin valvontaviranomaisista puhutaan. Valvontaviranomaisen toiminta on melko tuntematonta usealle osalle ihmisistä ehkä senkin takia, että heidän toimintansa näkyy vasta silloin, kun ongelmia esiintyy. Valvontaviranomainen on hyvin keskeinen toimija pankkialalla. Veroviranomaisen tiedonsaantioikeus on hyvin laaja ajatellen pankkialaisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Pankit ja veroviranomaiset tekevät korvaamatonta yhteistyötä tasapuolisen verotuksen aikaansaamiseksi. Poliisi- ja syyttäviviranomaisiin halusin perehtyä, koska heidän välinen yhteistyö on hyvin tärkeää poliisi- ja syyttäviviranomaisen työn kannalta. Tietojenvaihto avustaa paljon rikosten selvittämisessä. Viimeisenä halusin perehtyä ulosottoviranomaiseen. Ulosottoviranomainen ja pankki tekevät monella tapaa tärkeää yhteistyötä. Ulosottoviranomainen tarvitsee tietoja pankeilta saadakseen toteutettua ulosmittauksen ja varmistukseksi, onko ulosmittattava henkilö luovuttanut tiedot totuudenmukaisesti.

Viranomaisella tarkoitetaan valtion ja kuntien hallintoelimiä. Viranhaltijalle on annettu tietty toimivalta hoitaakseen hallinnollisia tehtäviä. Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta on määritelty, ketkä ovat viranomaisia. Lain 4 §:n mukaan viranomaisia ovat

- 1) valtion hallintoviranomaiset, virastot ja laitokset
- 2) tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet
- 3) valtion liikelaitokset
- 4) kunnalliset viranomaiset
- 5) Suomen Pankki, Rahoitustarkastus, Kansaneläkelaitos sekä muut julkisoikeudelliset laitokset
- 6) eduskunnan virastot ja laitokset (L 21.5.1999/621.)

Viranomaiset tarvitsevat erinäisiä pankkisalaisuuden alaisia tietoja heidän toiminnassaan ja pankki on veloitettu antamaan pankkisalaisuuden estämättä viranomaisille asiakkaasta tarvitsemansa tiedot. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 16). Laissa luottolaitostoiminasta (8.8.2014/610) säädetään seuraavaa viranomaisten tiedonsaantioikeudesta: Luottolaitoksella on oikeus antaa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Tietoja voidaan antaa vain pankin omiin sopimuksiin liittyvistä asioista kuten talletuksista, luotoista, luottojen ko-roista sekä pankin palvelujen käyttöön liittyvistä asioista. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 16.)

Hallituksen esityksessä (HE 167/2018) tarkoituksena oli ehdottaa uutta lakia pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä. Ehdotuksena oli, että pankkien on ylläpidettävä sähköistä pankki- ja maksutilien tietojärjestelmää, josta pankki voi välittää viranomaiselle viipymättä ja salassapitosäännöksistä estämättä ne tiedot, joita viranomaisella tarvitsee. Järjestelmän hyviä puolia on, että tiedot ovat kirjattuna yhteen järjestelmään sekä järjestelmän avulla on mahdollista ottaa huomioon eri ilmoitusvelvollisten ryhmien toiminnan erityispiirteet ja rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit. Tällä lakimuutoksella voitaisiin parantaa viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. (HE 167/2018.)

Taulukossa 1. on esitetty kaikki viranomaiset, joilla on oikeus saada rahoitus- ja luottolaitoksilta pankkisalaisuuden alaista tietoa. Taulukkoon on koottu tiedot, mitä tietoja kullekin viranomaiselle voidaan antaa ja mihin käyttötarkoitukseen tiedot ovat.

Taulukko 1. Taulukko viranomaisista. (Pankkialaisuusohjeet 2009.)

<i>Viranomainen</i>	<i>Viranomaisille annettavat tiedot</i>	<i>Käyttötarkoitus</i>
<i>Valvontaviranomainen</i>	kaikki ne asiakirjat ja tallenteet, joita työtehtävien laajuudessa tarvitaan	finanssimarkkinoilla toimivien toiminnan valvonta
<i>Veroviranomaiset</i>	tileillä olevat varat, luotot, korkotulot	verotuksen tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus
<i>Suomen Pankki</i>	ilmoitukset, selvitykset ja muut tiedot, jotka ovat tarpeen tehtävien suorittamiseksi	maksu- ja rahoitusjärjestelmän luotettavuuden ja tehokkuuden huolehtiminen
<i>Poliisiviranomaiset</i>	kaikki ne tiedot, joita poliisiviranomaisen tarvitsee asian selvittämiseksi	rikoksen estäminen ja selvittäminen
<i>Syyttäjä- tulli- ja rajavartiolaitosviranomaiset</i>	pankkialaisuuden piiriin kuuluvat tiedot tehtävien suorittamiseksi	syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle (esitutkintaviranomaisia ovat myös tulli- ja rajavartiolaitosviranomaiset) rikoksen selvittämiseksi
<i>Konkurssiasiamies</i>	tiedot pankkitileistä, maksuliikenteestä, rahoituksen sopimuksista ja sitoumuksista	konkurssin toimeenpanoa varten
<i>Ulosottoviranomaiset</i>	henkilö- ja yhteystiedot, tiedot omaisuudesta, varallisuudesta, tuloista ja veloista sekä muut tarvittavat tiedot taloudellisesta asemasta ja toiminnasta	ulosmittauksen toimeenpanoa varten
<i>Rahankeräyksiä valvovat viranomaiset</i>	toimeenpanoon välittömästi liittyviä tietoja	rahankeräysten toimeenpanemista ja valvomista varten
<i>Tietosuojaviranomaiset</i>	tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista ja muita tietoja, joita tarvitaan lainmukaisuuden valvontaan	tietosuojan valvominen henkilötietojen käsittelyn osalta
<i>Kuluttajansuojaviranomaiset</i>	kulutusluottoja koskevat asiakirjat	kulutusluottojen valvonta
<i>Sosiaaliviranomaiset</i>	tilien saldot sekä korko ja korkoperuste ja muut olennaisesti sosiaalihuollon asiakassuhteeseen vaikuttavat tiedot ja selvitykset	etuuksien maksamista varten, sosiaalihuollon tarpeen selvittäminen ja toteuttaminen
<i>Kansaneläkelaitos</i>	välttämättömät tiedot tuen hakijasta, perheenjäsenistä sekä kuolinpesästä, jossa on osakkaana, opintolainan määräästä ja korosta	tukien ja etuuksien maksua varten
<i>Oikeusaputoimisto</i>	välttämättömät tiedot taloudellisesta tilanteesta	oikeusavun toteuttaminen
<i>Holhousviranomaiset</i>	kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä holhoustointa tehdessä	holhoustoimen toteuttaminen
<i>Kilpailuvirasto</i>	kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat kilpailunrajoituksen sisällöstä, tarkoituksesta ja vaikutuksesta	kilpailuolosuhteiden selvittäminen

4.1 Salassa pidettävät asiakirjat viranomaistoiminnassa

Viranomaisten on pidettävä salassa asiakirjat, jotka ovat laissa salassa pidettäviä tai jos se sisältää tietoja, josta on määrätty vaitiolovelvollisuus. Asiakirjasalaisuuden omaavia asiakirjoja ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle. Lähtökohtana kuitenkin on, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia. (Kulla & Koillinen 2014, 66.) Salassapidosta säädetään laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta 6 luvussa 22 §:ssä. (L 21.5.1999/621).

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 §:ssä on lueteltuna kaikki asiakirjat, jotka on säädetty salassa pidettäväksi. Käsittelen tässä asiakirjat, jotka kuuluvat pankkialaisuuden piiriin.

”25) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käytäytymisestä ja suuntautumisesta. (11.12.2002/1060)” (L 21.5.1999/621.)

Tässä lainkohdassa korostetaan henkilöön liittyviä asiakirjoja, jotka koskevat hänen saamiinsa etuuksiin, hoitoihin ja palveluihin. Lainkohta on ehdoton ja koskee kaikkia viranomaisia, jotka saavat haltuunsa näitä edellä mainittuja tietoja. (Kulla & Koillinen 2014, 79). Pankeilta löytyy asiakirjoja liittyen asiakkaan etuuksiin, hoitoihin ja palveluihin, joten salassapito on erityisen tärkeää, ettei ne päädy väärin käsiin tai muiden nähtäviksi.

”32) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön poliittisesta vakaumuksesta tai tietoja henkilön yksityiselämän piirissä esittämistä mielipiteistä taikka tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista; asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön toimimisesta poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä tai henkilön pyrkimisestä sellaiseen tehtävään samoin kuin henkilön osallistumisesta poliittisen puolueen perustamiseen ja rekisteröintiin tai valitsijayhdistyksen perustamiseen vaaleja varten, ovat kuitenkin julkisia.” (L 21.5.1999/621.)

Viranomaiset saavat paljon tietoja henkilön yksityisestä elämästä. Lainkohdassa ilmenee henkilön omaan elämään kuuluvien tietojen olevan ehdottomasti salassa pidettäviä tietoja. Pankin on tiedusteltava asiakkaalta koko tämän asiakkuuden

voimassaoloajan häneltä tietoja hänen yksityisestä elämästään ja henkilökohtaisista oloista tiettyjen palveluiden ja turvallisuuden takaamiseksi. (Finanssivalvonta 2018). Näin ollen pankki omaa paljon salassa pidettävää tietoa asiakkaista.

4.2 Valvontaviranomainen

Pankki- ja rahoituslaitoksia valvovaa viranomaista kutsutaan nimellä Finanssivalvonta. Finanssivalvonnasta säädetään laissa Finanssivalvonnasta. Tehtävänä on valvoa finanssimarkkinoilla toimivien toimintaa sekä varmistaa hyvien menettelytapojen ja säännösten noudattaminen. Tehtäviin kuuluu myös rahaliikenteen valvominen, kansainvälisten tilinpäätösstandardien noudattaminen ja finanssimarkkinoilla toimivien toimilupien vahvistaminen sekä muita erinäisiä tehtäviä. (L 19.12.2008/878.) Finanssivalvonnan nettisivuilla määritellään finanssivalvonnan olevan valvontaa pankkien ja rahalaitosten luotettavuudesta, riskienhallinnan menettelystä ja riskinotosta. Vakavaraisuusvalvontaa harjoittaa Finanssivalvonta yhdessä Euroopan keskuspankin kanssa. Finanssivalvonta ehkäisee rahanpesua ja terrorismin rahoittamista ja markkinoiden väärinkäyttöä. Finanssivalvojan valvottavia ovat muun muassa pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt sekä pörssi- ja arvopaperikeskukset. (Valtiovarainministeriö.)

Finanssivalvontalain 3 luvussa säädetään tietojensaanti- ja tarkastusvaltuuksista. Valvottavan on toimitettava Finanssivalvonnalle viipymättä ne tiedot ja selvitykset, joita Finanssivalvonta tarvitsee tehtävien hoitamiseksi. Tietojenantovelvollisuus ulottuu myös valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimiviin tilintarkastajiin. Tilintarkastajan on ilmoitettava Finanssivalvonnalle huomaamastaan rikkomuksesta, jonka on saanut tietoonsa tehtäviä suorittaessaan. Finanssivalvonta voi tehdä tarkastuksia valvottaviin, joten valvontakeskuksella on oikeus saada tarkastettavakseen valvottavan toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat, puhelinkeskusteluiden tallenteet, tietoliikennetiedot ja tietojärjestelmät, joita tarvitaan tehtävien suorittamiseksi. Heillä on myös oikeus kutsua kuultavaksi valvottavan edustaja. (L 19.12.2008/878.) Finanssivalvonnalla on oikeus tulla tarkastuskäynnille milloin tahansa valvomaansa yritykseen ilman ilmoittamista. Yleensä tarkastuskäyntejä tehdään sellaisille yrityksille, joilla on pahoja ongelmia. Jos taas viran-

omaiset ovat taka-alalla, ovat finanssialan yrityksessä ja asiakkaiden keskuudessa asiat hyvin. (Alhonsuo, Nisén, Nousiainen, Pellikka & Sundberg 2012, 109.)

Finanssivalvonnasta säädetään myös laissa rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta. Lain tarkoituksena on turvata rahoitus- ja vakuutusmarkkinoiden virheetön toiminta, edistää tervettä ja varovaista liiketoimintaa ja turvata tallettajien ja sijoittajien taloudellista asemaa. Näiden toteutus vaatii tietojen käsittelijältä salassapitovelvollisuutta ja lain 6 luvussa 33 §:ssä siitä säädetään: Joka tehtävää suorittaessaan on saanut tietää henkilön taloudellista asemaa, henkilökohtaisia oloja, liikesalaisuuteen koskevia tietoja, on hän velvollinen pitämään ne salassa. Tietoja saa kuitenkin antaa syyttäjä- ja tutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muille viranomaisille, joilla on lain mukaan oikeus saada tietoja. (L 30.7.2004/699.)

Finanssivalvonnalla on tehtävänä valvoa maksupalvelulain noudattamista. Maksupalveluilla tarkoitetaan tiivistetysti henkilön tekemiä tilisiirtoja, maksukorttiosotoksia, suoramaksuja sekä käteisnostoja ja -talletuksia. (L 30.4.2010/290). Maksupalvelulain mukaan asiakkaalle on annettava riittävän ajoissa tiedot ennen sopimuksen tekemistä palveluntarjoajasta ja tarjottavasta maksupalvelusta joko kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Laissa on määräyksiä maksupalveluja koskevista yleisistä ehdoista, niiden muuttamisesta ja sekä päättämisestä. Laissa säädetään myös maksutapahtumien käynnistämisestä, toteuttamisesta ja toteuttamisaajoista. (Alhonsuo, Nisén, Nousiainen, Pellikka & Sundberg 2012, 119.) Finanssivalvonnalla on tehtävänä valvoa tämän lain noudattamista, joten pankkien on luovutettava valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat valvontaviranomaiselle. Tästä säännöksestä säädetään maksupalvelulain 9 luvussa 83 §:ssä. (L 30.4.2010/290.)

4.3 Veroviranomainen

Veroviranomaisella on oikeus saada tietoja asiakkaan pankkiasioista verolakien säännösten nojalla. Tiedonsaantioikeudesta säädetään laissa verotusmenettelystä. (L 18.12.1995/1558.) Tietoja annetaan esimerkiksi tuloveroa, kunnallisveroa, kirkollisveroa tai valtionveroa varten. Tätä tiedonantovelvollisuutta voidaan pitää melko ristiriitaisena henkilön pankkisalaisuuden turvaamisen kanssa. Toisaalta

tämä tiedonsaantioikeus takaa kaikille yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen verotusmenettelyn. (Ikola 2014, 21.) Veroviranomaisen tiedonsaantioikeutta on rajoitettu tarkoin. Konstari ja Kalima (2002, 87) toteaa että ”veroviranomaisella on oikeudellinen toimivalta tietojensaantiin vain siinä tapauksessa, että se voi perustaa toimivaltansa ja ratkaisunsa oikeudellisesti pätevään toimivaltanormiin.” Toimivaltanormi tarkoittaa viranomaisen saamaa säännöstä, jolla oikeutetaan viranomaisen osoittaa pankille tietopyyntö henkilön pankkiasioita. (Konstari & Kalima 2002, 86–87.) Tiedustelut on esitettävä aina kirjallisena luotto- ja rahoituslaitoksille ja puhelimesta esitettyyn tiedusteluun ei saa vastata. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 21).

4.3.1 Sivullisen yleinen ja erityinen tiedonantovelvollisuus

Sivullisen tiedonantovelvollisuus jaetaan yleiseen ja erityiseen tiedonantovelvollisuuteen. Sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta säädetään verotusmenettelylaissa 15–25 §:ssä. Lain 15 §:n mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot rahanarvoisista suorituksista, suoritusten oikaisuista, saajista ja suoritusten perusteista verotusta varten. (L 18.12.1995/1558.) Sivullisen yleisen tiedonsaantivelvollisuuden mukaan luotto- tai rahalaitoksella on velvollisuus antaa tietoja henkilön tilitiedoista, kuten tileillä olevista varoista, korkotuloista, luotoista ja tarpeelliset tiedot omaisuuden hoidosta sekä säilyttämisestä perityistä maksuista. Tämä tietojenanto on säännöllistä ja vuosittaista toimintaa. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 21.) Lisäksi yleiseen tiedonantovelvollisuuteen kuuluu, että luotto- ja rahalaitoksen on annettava tiedot veroviranomaiselle verovelvolliselle annetuista luotoista, niiden koroista, luoton käyttötarkoituksesta ja pääomasta. Tästä kohdasta säädetään verotusmenettelylain 16 §:ssä. (Myrsky & Rabinä 2015, 183.)

Sivullisen erityisellä tiedonantovelvollisuudella tarkoitetaan velvollisuutta antaa tällä hetkellä käsiteltävänä olevasta yksittäisestä asiasta verovelvollisesta koskevia tietoja verottajalle. (Myrsky & Rabinä 2015, 185). Sivullisen erityisellä tiedonantovelvollisuuden nojalla verottajalla on laaja tiedonsaantioikeus henkilön pankkiasioista eli verottaja tiedustelee tietoja henkilöstä tällöin yksilöidysti pankilta.

(Pankkisalaisuusohjeet 2009, 21). Sivullisen tiedonantovelvollisuutta koskeva säännös oikeuttaa tällöin veroviranomaisen saamaan sellaisia henkilön taloudellista asemaa kokevia tietoja, jotka ovat laissa säädetty salassa pidettäviksi. Tässä tapauksessa pankin on annettava pankkisalaisuudesta huolimatta yksilöidyn verovelvollisen tilitiedot viranomaiselle, jos tiedoilla on merkitystä verotukseen. Tällä säännöksellä jokaisen on annettava Verohallinnolle sen kehotuksesta nimen, pankkitilin numeron, tilitapahtuman tai muun vastaavan yksilöinnin perusteella tietoja, joita Verohallinto saattaa tarvita asian käsittelyyn. Veroviranomaisen on yksilöitävä tietopyyntö yleensä nimeämällä verovelvollinen, jota tiedustelu koskee. Hyväksyttävää on myös yksilöidä verovelvollinen pankkitilin numerolla, tilitapahtumalla tai velkakirjan numerolla. (Myrsky & Räbinä 2015, 185–186.) Yksilöinnistä säädetään nimenomaisesti verotusmenettelylain 19 §:ssä.

4.3.2 Veroviranomaisen tarkastamisoikeus

Veroviranomainen on oikeutettu saamaan verovelvollisesta tietoja tarkastamis- ja tarkastuttamisoikeudellaan. Tarkastusoikeudesta säädetään verotusmenettelylain 23 §:ssä. Veroviranomaisella on oikeus tarkistaa kaikki asiakirjat, joissa voi olla sanotussa säännöksessä mainittuja tietoja saatavissa. (L 18.12.1995/1558.) Veroviranomainen voi tämän tarkastamisoikeuden nojalla tiedustella pankilta olemassa olevaa, tarkastuksen kannalta merkittävää asiakirja-aineistoa. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 23).

4.3.3 Kansainvälinen verotietojen vaihto FATCA, CRS & DAC2

Kansainvälinen verotietojen vaihto on kehitetty verovälttelyn ehkäisemiseksi. Verovälttelyä on pyritty hankaloittamaan tietyillä kansainvälisillä sopimuksilla, joissa valtiot vaihtavat verotietoja keskenään. Sopimuksien velvoittamana pankkien on tunnistettava, mihin maihin asiakas on verovelvollinen ja raportoitava veroviranomaisille sen sijoituksista ja talletuksista. Tietojenvaihto edellyttää pankkien esittävän kysymyksiä verovelvolliselle, joista saadaan tieto, missä valtioissa asiakas on verovelvollinen. Kysymyksiä kysytään esimerkiksi asiakkaan avatessa uutta tiliä. Tyypillisiä kysymyksiä ovat koti- ja postiosoitteen tiedustelu, tieto USA:n kansalaisuudesta, työluvasta tai puhelinnumerosta. Pankkien tehtävänä on

siis luovuttaa verohallinnolle tarvittavat tiedot ulkomaisesta verovelvollisuudesta ja verohallinto toimittaa saadut tiedot eteenpäin. (Redsven 2016.)

Kansainvälistä verojenvälttelyä ehkäistään Suomessa kolmella verotietojen vaihtoprosessilla. Ensimmäinen näistä on FATCA. Suomi on sopinut Yhdysvaltain kanssa FATCA-sopimuksen (Foreign Account Tax Compliance Act.) vuonna 2014, jossa suomalaisten finanssilaitosten on tutkittava, onko asiakkaalla Yhdysvaltojen finanssilaitoksissa varallisuutta ja verovelvollisuutta. (Redsven 2016.) CRS (Common Reporting Standard) on hyvin samankaltainen sopimus, kuin FATCA. CRS on sopimus, mikä koskee useita valtioita ja asiakkaita. Kun taas FATCA koskee vain Yhdysvaltoja ja tilinomistajia, joilla on tili Yhdysvalloissa. Sopimus on otettu käyttöön vuonna 2017. (Usein kysyttyä – CRS.) Euroopan unionin direktiiviin perustuva DAC2-sopimuksella on myös samankaltaisia pääpiirteitä kuin FATCAlla. Sopimuksessa EU-maat ovat velvollisia ilmoittamaan ne verotiedot, joita toimitetaan EU-maiden ulkopuolelle. Sopimusta on alettu noudattaa vuonna 2017. (Redsven 2016.)

4.3.4 Pankkisalaisuus ja verorikokset

Keskityn tässä alaluvussa vain yksityisen henkilön tekemään verorikollisuuteen. Verorikoksissa pyritään välttelemään tai laiminlyömään kokonaan veron määräämistä. Verorikos tulee myös kysymykseen silloin, kun henkilö antaa väärää tai virheellistä tietoa sekä salaa jotain tietoa veron määräämiseen vaikuttavasta seikasta. Verorikoksista säädetään rikoslain 29 luvussa 1–4 §:ssä. Veropetoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen neljästä kuukaudesta neljään vuoteen riippuen veropetoksen törkeydestä. (L 19.12.1889/39.) Yleensä veropetosta pidetään rahanpesurikoksen esirikoksena. (Lahti & Koponen 2004, 179).

Se, miten veropetokset liittyvät pankkisalaisuuteen ja viranomaisiin, on veroviranomaisen tiedonsaantioikeus pankilta saataviin tietoihin. Pankin on luovutettava verottajalle ne tiedot, joita veroviranomainen vaatii tehtäviensä suorittamiseen. (L 18.12.1995/1558).

4.4 Poliisi ja syyttäviviranomainen

Poliisin tehtävänä on tarjota perusturvallisuutta kansalaisille, rikosten ennalta ehkäisyä ja niiden selvittämistä. (22.7.2011/872). Luottolaitoslain (8.8.2014/610) ja poliisilain (22.7.2011/872) mukaan pankilla on oikeus antaa pankkisalaisuuden alaisia tietoja poliisille ja syyttäviviranomaisille rikoksen estämiseksi ja rikoksen selvittämiseksi. Poliisi- ja syyttäviviranomaisen on saatava kaikki pankin hallussa olevat tiedot, jotka voivat olla välttämättömiä rikoksen selvittämiseksi. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 26–27). Näitä tietoja ovat muun muassa tiedot henkilöllisyydestä. Muita toimivaltuuksia, jotka voivat ilmetä luotto- ja rahalaitosten yhteydessä, ovat kiinniottaminen, toimenpiteen suorittaminen, paikan ja alueen eristäminen, rikoksilta ja häiriöiltä suojaaminen sekä haltuun otetun omaisuuden käsittely. (L 22.7.2011/872.) Poliisi- tai syyttäviviranomaisen tietoja pyydetessä on käytävä ilmi, että tietoja pyydetään rikoksen selvittämiseksi ja teko on yksilöitävä riittävällä tavalla, jotta pankki voi varmistua tietojen luovuttamisen tapahtuvan oikeudellisin edellytyksin. (Konstari & Kalima 2002, 108).

4.4.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä tavoitteena on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Lisäksi pyritään edistämään tällaisen toiminnan paljastaminen ja selvittäminen sekä tehostamaan rikoksen tuottaman hyödyn takaisinsaantia ja jäljittämistä. (L 28.6.2017/444.) Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä on erityisen tärkeä rahoitusosalalla, sillä se tuo rahoitusmarkkinoille luotettavuutta ja vakautta. Jos rahoitusjärjestelmää ei pystyttäisi samalla tavalla valvomaan, seurauksena voisi ilmetä huomattavia talousriskejä. Riskit voivat olla esimerkiksi talouskasvun laantuminen, sijoitusten väheneminen, luottamuksen menettäminen ja kansainväliset pääomavirtojen häiriöt. (HE 228/2016.)

Pankkisalaisuutta ja pankkitoimintaa tarkastellessa tämä on hyvin keskeinen säännös ajatellen pankin toimintaa. Asiakkaiden säännöllinen seuranta on osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain noudattamista. Laissa vaaditaan pankilta asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista hen-

kilöllisyystodistuksesta. (Standardi asiakkaan pakotelistaseurantaan 2018, 3.) Asiakkaan tuntemisesta säädetään kyseisen lain (28.6.2017/444) kolmannessa luvussa.

Lain 4 luvussa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta ja salassapitovelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisuudella tarkoitetaan, että henkilön on viipymättä ilmoitettava saamastaan epäilyttävästä tai tavanomaisesta poikkeavasta liiketoimesta sekä terrorismin rahoittamisen epäilystä rahanpesun selvittelykeskukselle. Selvittelykeskukselle pitää antaa kaikki ne tiedot ja asiakirjat, joilla voi olla merkitystä tapauksen selvittämiseksi. Salassapitovelvollisuuden nimissä, ilmoitusta ei saa paljastaa sille, johon epäily kohdistuu. (L 28.6.2017/444.)

4.4.2 Asiakkaan tuntemistietojen hankkiminen, seuranta ja selonottovelvollisuus

Asiakkaan tunnistamisesta säädetään rahanpesulain 3 luvussa (28.6.2017/444) ja luottolaitoslain 15 luvun 18 §:ssä (8.8.2014/610). Tunnistamisvelvollisuuden mukaan pankin on todennettava asiakkaan henkilöllisyys ja saatava perusteet palveluiden käyttämiseksi. (Hemmo 2001, 24.) Pankin on tunnistettava asiakas virallisesta henkilöllisyystodistuksesta, joita ovat muun muassa passi, henkilökortti, ajokortti, kuvallinen kelakortti, muukalaispassi, diplomaattipassi ja pakolaisen matkustusasiakirja. Henkilöllisyystodistuksen lisäksi pankin on saatava asiakkaalta tietoja hänen taloudellisesta asemastaan, toiminnastaan, asioinnistaan ja palvelujen käyttötarkoituksesta. Pankki saa kysyä myös tileille tulleiden varojen alkuperästä ja käyttötarkoituksesta. Asiakasta pyydetään tekemään kirjallinen selvitys varojen alkuperästä sekä toimittamaan mahdolliset todistukset liiketoiminnasta, rekisteriotteista ja muista asiakirjoista. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi kaupakirja. Asiakirjojen avulla voidaan varmentaa varojen alkuperä tai käyttötarkoitus. (Finanssiala 2019.)

Tuntemistietoja pyydetään asiakkaalta, jotta voidaan tunnistaa riskiryhmään kuuluvat asiakkaat. Tuntemistietojen keräämisellä pyritään tunnistamaan asiakas, jos hän on aikeessa harjoittaa rahanpesua tai terrorismin rahoittamista. Pankin on pidettävä kaikki asiakkaan tuntemista ja liiketoimia koskevat asiakirjat ajan tasalla.

(L 28.6.2017/444.) Pankit saavat laatia asiakkailta kysytyt kysymykset itse, joilla ne hankkivat tuntemistiedot. Kysymysten tulee olla tarpeellisia ja välttämättömiä asiakassuhteen perustamisessa ja ylläpitämisessä. (Finanssivalvonta 2016.)

Tuntemistietoja ovat muun muassa asiakkaan nimi, henkilötunnus, tieto taloudellista asemaa kuvaavasta elämäntilanteesta, tieto varojen tai maksutapahtumien alkuperästä ja arvio asiakkaan säännöllisestä maksuliikenteen määrästä. (Finanssivalvonta 2016).

4.4.3 Pankkisalaisuus ja rahanpesu

Rikollisuutta esiintyy myös luotto- ja rahoituslaitoksissa. Rahanpesu on yksi yleisimmistä rikosnimikkeistä, joka kohdistuu pankkiin. Rahanpesulla tarkoitetaan, että rikollisella hankittu rahan alkuperä pyritään hävittämään ja saamaan näyttämään lailliselta pääomalta. Rahanpesu määritellään rikoslain 32 luvun 6 §:ssä (L 19.12.1889/39).

Pankin epäillessä omaisuuden tai liiketoimen sisältyvien varojen olevan epäilyttävää, pankki on velvollinen ilmoittamaan siitä Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoitus on tehtävä siitä riippumatta, onko liiketoimi tehty, keskeytetty tai asiakassuhteen perustamisesta kieltäytytty. Tästä säännöksestä säädetään rahanpesulain 4 luvussa 1 §:ssä. (L 28.6.2017/444.) Konstari ja Kalima (2002, 114) kirjoittaa hyvin tiivistetysti: ”Jos ilmoitusvelvollisella pankilla on syytä epäillä liiketoimen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää, sen on sanotun säännöksen mukaan viipymättä ilmoitettava asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle ja annettava kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.” Ilmoitusvelvollisen on mietittävä tapauskohtaisesti, milloin liiketoiminta vaikuttaa epäilyttävältä. Se katsotaan epäilyttäväksi, kun liiketoimi on yleisten kokemusten perusteella tavanomaisesta poikkeavaa. Esimerkiksi kun asiakas kieltäytyy antamasta selvitystä pyydetystä liiketoimesta, se on silloin katsottava epäilyttäväksi liiketoimeksi. Pankki on myös silloin ilmoitusvelvollinen, kun ilmoituskeskus pyytää itse tietoja ja asiakirjoja epäilyttävästä liiketoimesta. (Konstari & Kalima 2002, 115.)

Muodoltaan ja sisällöltään ilmoitus tulee tehdä pääsääntöisesti sähköisessä muodossa tai muuta salattua yhteyttä tai tietoturvallista menettelyä käyttäen. Ilmoituksessa täytyy tunnistaa epäilyttävästä liiketoimesta toiminut henkilö laissa lueteltujen tuntemistietojen perusteella. Ilmoituksessa tulee olla tiedot liiketoimen laadusta, liiketoimeen sisältyvien varojen tai omaisuuden määrästä, varojen alkuperästä ja syyn, mikä teki liiketoimesta epäilyttävän. Lisäksi tulee ilmoituksesta ilmetä, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai onko siitä kokonaan kieltäydytty. Ilmoituksesta ei saa kertoa ilmoituksen kohdistuneelle henkilölle tai muulle henkilölle. (L 28.6.2017/444.)

4.5 Ulosottoviranomainen

Ulosotto on viimeinen keino saatavien perimiseksi, jossa henkilö on laiminlyönyt maksuvelvoitteen. Velkojalle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin periä velat ulosottoiteitse ulosottolaitoksen avulla, jos velallinen ei ole maksanut velkojaan vapaaehtoisesti tai yksityisessä perinnässä. (Linna & Leppänen 2014, 1.) Ulosottomiehellä on oikeus saada pankkisalaisuuteen liittyviä tietoja ulosottokaaren mukaan melko laajasti. Ulosottokaaren 3 luvussa säädetään ulosottomiehen oikeudesta saada salassapitosäännöksistä huolimatta tietoja, asiakirjoja ja aineistoja, joita ulosottomies tarvitsee asian käsittelyssä. Tietojen tulee olla välttämättömiä asian käsittelyn täytäntöönpanemisen kannalta. (L 15.6.2007/705.) Ulosottomies tiedustelee ulosmittausta varten vaaditut asiat pankilta vain, jos velallisen antamia tietoja pidetään epäluotettavina tai jos velallisen antamat tiedot ovat puutteellisia. Lähtökohtana siis on, että velallinen ilmoittaa itse tarvittavat tiedot ulosottomiehelle. Täytäntöönpano on vireillä siitä asti, kun asia tulee ulosottomiehelle käsiteltäväksi ja päättyy, kun saatava on peritty tai turvaamistoimen voimassaoloaika on päättynyt. (Pankkisalaisuusohjeet 2009, 29.) Turvaamistoimella tarkoitetaan toimenpidettä, joka joudutaan tekemään, jos esimerkiksi asianomaisen on vaarana hävittää omaisuuttaan. Turvaamistoimi on yleensä takavarikko ja sillä turvataan asianomaisen väittämää oikeutta. (Tieteen termipankki.)

Pankkitiedustelu tulee tehdä joko kirjeitse tai sähköisenä tiedusteluna. Tietopyyntö täytyy yksilöidä, mitä tietoja ulosottomies tarvitsee pankilta. Esimerkiksi voi-

daan kysyä tilin saldo tai onko pankissa henkilölle kuuluvaa tallelokeroa. Lisäksi täytyy yksilöidä henkilö, josta tietoja pyydetään henkilötunnuksella ja nimellä tai yhteisön nimellä tai rekisteritunnuksella. Pankkitiedustelusta ei saa ilmoittaa tiedusteluun kohdistuneelle henkilölle. (Pankkialaisuusohjeet 2009, 29–30.)

Ulosottomies on oikeutettu saamaan pankilta tiedon, onko pankilla velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan ja oikeus saada tieto, mitä laatua omaisuus on. Pankilla on oikeus antaa tieto ulosottomiehelle velallisen tileillä olevista käyttöoikeuksista, tilien maksuliikkeestä ja saatavien määrästä ja perusteesta. Lisäksi pankki saa antaa tiedot velallisen tuloista, luontoiseduista sekä velallisen osoite- ja yhteystiedot. (L 15.6.2007/705.)

Ulosottomiehellä on oikeus saada tietoja henkilön tallelokerosta, arvopaperisäilytyksessä olevista varoista, arvo-osuuksista, panteista, talletuksista ja tilitapahtumista. Jos velallisella on tilinkäyttöoikeuksia muiden tileihin, tulee niistä ilmoittaa, jos niitä nimenomaisesti pyydetään. Silloin tulee ilmoittaa tilin omistajan nimi ja tilinumero. Velallisen omien tilien muita käyttöoikeuksia ei saa kuitenkaan ilmoittaa ulosottomiehelle. (Pankkialaisuusohjeet 2009, 30–31.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä pankkisalaisuuden alaisia tietoja pankki voi luovuttaa viranomaisille, mihin viranomaiset tarvitsevat tietoa ja määrittellä keskeisimmät käsitteet, jotka pankkisalaisuuteen liittyy. Käyn jokaisen viranomaisen, joihin olen tarkemmin perehtynyt, tulokset omassa kappaleessa läpi.

Tutkimuksessa vastattiin seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä tarkoittaa pankkisalaisuus, pankkisalaisuuden ulottuvuus ja pankkisalaisuuden rikkominen?
2. Mitä pankkisalaisuuden alaisia tietoja voidaan luovuttaa viranomaisille?

Tutkimuksen tavoitteena oli ensin määrittellä keskeisimmät käsitteet, joita työssä esiintyy tutkimuksen eri vaiheissa. Käsitteenä oli pankkisalaisuus, pankkisalaisuuden ulottuvuus ja pankkisalaisuuden rikkominen. Lisäksi määrittelin työn myöhäisemmässä vaiheessa käsitteen viranomaisen. Pankkisalaisuudella tarkoitetaan henkilön henkilökohtaisten tietojen salassa pitämistä ja pankkisalaisuus ulottuu kaikkiin henkilöihin, jotka ovat saaneet tietoonsa pankkisalaisuuden alaista tietoa. Oli sitten kyseessä tilintarkastaja, siivooja taikka pankkitoimihenkilö, heidän on pidettävä tiedot itsellään. Pankkisalaisuuden ajallinen ulottuvuus ulottuu niin työ- kuin vapaa-aikaan ja säilyy palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Pankkisalaisuuden rikkomisella tarkoitetaan tietojen tahallista tai huolimattomuudesta tapahtunutta paljastumista. Rikkomisesta seuraa rangaistus, joko sakkoon tai vankeuteen ja lisäksi voidaan määrätä korvaamaan aiheutuneet vahingot. Rangaistuksesta säädetään rikoslaissa. Pankkisalaisuuteen liittyvien käsitteiden määritelmät löytyivät alan kirjallisuudesta, laista ja Pankkisalaisuusohjeista.

Tutkimuksessa käytetyn oikeudellisen aineiston eli voimassaolevan lain ja lain esitöiden avulla voidaan todeta, että viranomaisten tiedonsaantioikeus on laaja. Viranomaisille luovutettuja tietoja annetaan lähinnä heidän työtehtäviensä vaatimassa laajuudessa.

Tutkimuksesta käy ilmi, että valvontaviranomaisella on varsin laajat tiedonsaanti-oikeudet. Valvontaviranomaisen eli Finanssivalvonnan tehtävänä on valvoa pankkien- ja vakuutusryhmien toimintaa sekä säännösten noudattamista. Finanssivalvonnalla on tärkeä merkitys pankkien toiminnassa, sillä se luo turvallisuutta asiakkaan ja pankin välille. Finanssivalvonnan valvottavia ovat pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt sekä pörssi- ja arvopaperikeskukset. Finanssivalvonnalle on ilmoitettava viipymättä kaikki ne tiedot ja asiakirjat, joita valvontaviranomainen tarvitsee työtehtävissään. Valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tarkastuksia valvottavilleen, mikäli epäilee toiminnan olevan sääntöjen vastaista. Finanssivalvonnasta on säännöksiä laissa Finanssivalvonnasta ja laissa rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta. Finanssivalvonnalla on tehtävänä valvoa myös maksupalvelulain noudattamista. Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeus perustuu tällöin finanssivalvontalakiin. Tämän edellä mainitun avulla tutkimuksesta käy ilmi, että Finanssivalvonnalla on erittäin tärkeä rooli pankkien ja rahoitusyhtiöiden päivittäisessä toiminnassa.

Veroviranomaisen tiedonsaantioikeus on hyvin tärkeää oikeudenmukaisen ja kaikille yhdenvertaisen verotuksen kannalta. Tutkimuksen tuloksena verohallinnolla voidaan todeta olevan laaja lakiin perustuva tiedonsaantioikeus. Tiedonsaantioikeudesta on säädetty laissa verotusmenettelystä. Veroviranomaiselle annettavia pankkisalaisuuden alaisia tietoja ovat muun muassa tileillä olevat varat, korkotulot, luotot ja korot. Yleensä verovelvollisen tulee itse ilmoittaa nämä tarvittavat tiedot viranomaiselle. Tietojen ollessa puutteelliset taikka niitä ei saada ollenkaan, verotustietoja joudutaan kysymään pankilta. Veroviranomaisella on myös oikeus tarkastaa pankilta verovelvollisen tietoja. Pankin tulee myös selvittää, onko asiakkaalla verovelvollisuutta muihin maihin. Verovälittelyn ehkäisemiseksi on kehitelty kansainvälisiä sopimuksia, joissa vaihdetaan verotietoja keskenään. Kansainvälisiä sopimuksia ovat FATCA, DAC2 ja CRS. Nämä sopimukset ovat luonteeltaan hyvin samanlaisia, joissa tietyt maat ovat sopineet veronvaihdosta. Pankin tulee tällöin tunnistaa, mihin maihin asiakas on verovelvollinen ja raportoitava asiakkaan talletuksista ja sijoituksista verohallinnolle. Verohallinto huolehtii verovelvollisuuden ilmoittamisesta eteenpäin. Tutkimuksesta selviää veroviranomaisen

tiedonsaantioikeuden olevan hyvin tärkeä osa veroviranomaisen toiminnan toteutumista.

Tutkimuksesta voidaan todeta, että poliisi- ja syyttäviviranomaisen tiedonsaantioikeus on hyvin laaja pankkisalaisuuden alaisiin tietoihin ja se perustuu luottolaitoslakiin ja poliisilakiin. Poliisi- ja syyttäviviranomainen saa tietoonsa pankkisalaisuuden alaista tietoa rikoksen selvittämiseksi ja estämiseksi. Poliisi- ja syyttäviviranomaiselle on annettava kaikki ne tiedot, joita viranomainen tarvitsee tehtävänsä hoitamiseen. Poliisi- ja syyttäviviranomaisen tiedustelemissä tietoja pankilta ovat tiedot henkilön henkilöllisyydestä. Tietoja voidaan luovuttaa vain oikeudellisin edellytyksin, joten tiedustelusta on käytävä ilmi, että tietoja tarvitaan rikoksen selvittämiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estäminen on tärkeä osa pankkien ja rahoituslaitosten toimintaa. Siinä pyritään tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tuotetun rikoksen hyödyn takaisinsaantia ja jäljittämistä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaa suoritetaan pääosin seuraamalla asiakkaita, kuten tunnistamalla asiakas ja todentamalla hänet henkilöllisyystodistuksesta. Lisäksi pankki on oikeutettu saamaan henkilöltä muita henkilökohtaisia tietoja taloudellisesta asemasta ja toiminnasta. Näiden toimenpiteiden avulla on mahdollista tunnistaa riskiryhmään kuuluvat henkilöt. Huomatessa jotain epäilyttävää tai tavanomaisesta poikkeavaa henkilön asioinnissa tai liiketoimessa, on siitä pankin välittömästi ilmoitettava Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle. Tässä tilanteessa pankin on luovutettava kaikki tarpeellinen tieto selvittelykeskukselle. Poliisi- ja syyttäviviranomaisen tiedonsaantioikeus on tärkeää rikosten selvittämisen kannalta.

Tutkimuksesta käy ilmi, että ulosottoviranomaisella on laajat tiedonsaantioikeudet pankkisalaisuuden alaiseen tietoon. Tiedonsaantioikeudet perustuvat ulosottokaareen. Ulosottokaareissa säädetään, että ulosottoviranomainen saa tietoja, asiakirjoja ja aineistoja asioiden käsittelyyn. Pankilta pyydetään tietoja vain siinä tapauksessa, jos asiakkaan antamia tietoja pidetään epäluotettavina tai puutteellisina. Ulosotolla oikeus saada tietoja velallisesta muun muassa velallisen pankille kuuluvasta omaisuudesta, omaisuuden laadusta, varallisuudesta, tilien käyttöoikeuksista, maksuliikkeestä ja tuloista. Yhteenvedona voidaan todeta, että ulosottoviranomai-

nen saa laajasti tietoa velallisen yksityisestä elämästä. Tärkeää kuitenkin on, että pyydetty tieto on olennaista täytäntöönpanon kannalta. Ulosottoviranomaisen ja pankin yhteistyö on merkittävää ulosoton täytäntöönpanon kannalta.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyön luotettavuutta ja jatkotutkimusehdotuksia. Tutkimuksessa on tärkeää arvioida sen onnistumista ja luotettavuutta. Sitä voidaan mitata monella tapaa, muun muassa validiudella ja reliaabeliudella. Arvioin luvussa myös omaa opinnäytetyöprosessia.

6.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan mitata reliaabeliudella ja validiudella. Reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten ja tutkimustulosten toistettavuutta. Eli tutkimustulokset eivät tällöin ole sattumanvaraisia. Mikäli esimerkiksi kaksi saman aiheen tutkijaa päätyy samaan tutkimustulokseen, voidaan tutkimuksen tulos pitää reliaabelina. Kun taas validius tarkoittaa pätevyyttä, jossa tutkimusmenetelmä mittaa juuri sitä, mitä tutkimuksessa pitikin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226.)

Tutkimuksessani reliabiliteettia on hieman hankala arvioida, sillä aikaisempia ammattikorkeakoulutason tutkimuksia on hyvin niukasti. Tutkimustani voidaan kuitenkin pitää reliaabelina, sillä olen käyttänyt runsaasti oikeudellista aineistoa ja lainsäädäntöä. Jos tutkimus toistettaisiin, tutkimuksen tulos olisi samankaltainen. Tutkimuksessa käytetyt lähteet on valittu kriittisesti. Valitsin lähteitä niiden luotettavuuden perusteella. Lisäksi ajantasaisuus oli merkittävä seikka. Osa lähteistä oli hieman vanhoja, mutta tieto niissä ei ollut vanhentunutta, kunhan selvitti lähteisiin kuuluvien lakien ja säädösten ajantasaisuuden Finlexin nettisivuilta. Joissakin internet-lähteissä ei ollut mainittu artikkelin kirjoittajaa, mikä pistää miettimään tutkimuksen lähdekriittisyyttä. Kuitenkin lähteet olivat peräisin luotettavilta esimerkiksi valtion nettisivuilta, kuten sivustot Finanssiala ja Valtionvarainministeriö. Tästä voidaan todeta, että tutkimus on validi. Validius ilmenee pätevistä lähteistä ja tutkimuksen tulokset vastasivat sitä, mitä tutkimuksessa haluttiin selvittää.

6.2 Tutkimuksen toteuttamisen analysointi

Tutkimusaineistona opinnäytetyössä käytin oikeudellista aineistoa ja alan kirjallisuutta. Voin todeta, että kirjallisuudessa esiintyvät asiat ovat pysyneet melko muuttumattomina kirjojen painovuodesta riippumatta. Esimerkiksi Konstarin ja Kaliman kirjasta ”Pankkislaisuus, viranomaiset ja tietosuoja” löytyi paljon tietoa työhön. Täytyi vain muistaa selvittää päivittyneet lait omaan työhön ajan tasalle. Lakeja päivitetään sitä mukaan, kun ympärillä oleva ympäristömme muuttuu. Tuomioistuinten ratkaisuja oli hyvin hankala löytää, sillä pankkisalaisuuteen liittyviä tapauksia harvoin tuodaan tuomioistuinten ratkaistavaksi. Finlexin verkkosivuilta yritin hakea eri tyyppisillä hakusanoilla oikeustapauksia, esimerkiksi: pankkisalaisuus, salassapitovelvollisuus, viestintärikos, tietorikos, salassapitorikos. Hakutulokset eivät tuottaneet tulosta. Löysin kuitenkin Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan internet-sivuilta ratkaisutietokannasta ratkaisuehdotuksen erääseen asiakkaan ja pankin väliseen riitatilanteeseen. Ratkaisuehdotus toi työhöni käytännön esimerkkiä. Ratkaisuehdotus toi käsityksen siihen, että asiakkaan ja pankin välisissä riitatilanteissa yleensä pankki ”voittaa” riidanratkaisussa.

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan sujui mielestäni hyvin. Tutkimuksen tekeminen oli opettavainen mutta myös melko haasteellinen. Haasteita tutkimuksen tekemisessä aiheutti, että aiheeseen liittyviä oikeustapauksia ei löytynyt. Oikeustapaukset olisivat tuoneet tutkimukseen käytännön näkökulmaa. Haasteita aiheutti myös alkuun aiheen valinta ja rajaaminen. Lisäksi vaikeuksia tuotti oikean tutkimusmetodin löytäminen. Löysin oikeusdogmaattisen tutkimusmenetelmän ja sen ymmärtäminen osaksi työtäni oli helpotus. Menetelmän avulla tulkitsin ja tutkin työni tutkimuskysymyksiä. Oikeusdogmaattisen tutkimusmenetelmän avulla sain lakia, sen esitöitä ja muita oikeudellisia aineistoa tutkimalla selville mitä pankkisalaisuus käsitteenä tarkoittaa sekä mitä pankkisalaisuuden alaisia tietoja voidaan viranomaisille luovuttaa. Sain mielestäni tutkimukselle loogisen kokonaisuuden. Koen oppineeni paljon aiheesta mutta myös itsestäni koko prosessin aikana. Kokonaisuudessaan opinnäytetyötä oli mielekästä tehdä, koska aihe oli mielenkiintoinen itselleni.

Opinnäytetyön tekemisessä oli mielenkiintoista tutkia aihetta, sillä valitsemani aihe oli minulle hyvin mielekäs ja ajankohtainen, koska viimeisimmät työpaikkani olivat pankissa. Käsite pankkisalaisuus oli tullut minulle ennestään tutuksi työn kautta. Siellä pankkisalaisuus näkyi jokapäiväisessä toiminnassa. Esimerkiksi asiakaspalvelutehtävissä oli hyvin tärkeää pitää poissa näkyvistä sellaiset asiakirjat ja tiedot, johon asiakkaalla ei ollut oikeutta. Työskenneltyäni pankissa tuli myös oltua tekemisissä viranomaisten kanssa. Viranomaisten tiedonsaantioikeus yllätti laajuudellaan.

Työn edetessä loppuaan, huomasin, että olisi pitänyt tehdä parempi aikataulutusta ja selkeät päämäärät työn eri vaiheille sekä noudattaa niitä. Lisäksi minun olisi pitänyt perehtyä kirjallisuuteen ja muihin lähteisiin paremmin ennen työn aloittamista, vaikka luin niitä jo aiemmin. Siinä vaiheessa, kun olin aloittanut kirjoittamisen, aikaa meni paljon materiaalien lukemiseen. Jos lukemisen olisi aloittanut aiemmin, kirjoittaminen olisi sujunut helpommin ja nopeammin.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksen voisi toteuttaa niin, että vertailisi eri maiden pankkisalaisuuden ulottuvuutta. Kuinka muissa maissa voidaan luovuttaa pankkisalaisuuden alaista tietoa viranomaisille? Tässä tutkimusideassa voitaisiin käyttää lainopillista tutkimusta ja hyödyntää oikeusvertailua. Eli vertailla Suomen ja muiden maiden viranomaisten tiedonsaantioikeutta keskenään.

LÄHTEET

Alhonsuo, S. Nisén, A. Nousiainen, S. Pellikka & T. Sundberg, S. 2012. Finanssi-toiminnan käsikirja. 2. uud. painos. Helsinki. Finva Oy.

Finanssiala. 2018. Standardi asiakkaan pakotelistaseurantaan. Viitattu 11.12.2019.

https://www.finanssiala.fi/maksujenvalitys/dokumentit/Standardi_asiakkaan_pakotelistaseurantaan_1.0.pdf

Finanssiala. 2019. Asiakkaan tunteminen. Viitattu 22.1.2020. <https://www.finanssiala.fi/pankkiturvallisuus/Sivut/tunnistaminen.aspx>

Finanssialan Keskusliitto. 2009. Pankkisalaisuusohjeet. Viitattu 8.10.2019. <http://www.finanssiala.fi/materiaalit/Pankkisalaisuusohjeet.pdf>

Finanssivalvonta. 2018. Sijoituspalveluyritykset. Viitattu 22.1.2020. <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/sijoituspalvelun-tarjoajat/>

Finanssivalvonta. 2016. Asiakkaan tuntemistiedot ja pankkien menettelytavat. Viitattu 2.10.2019. https://www.finanssivalvonta.fi/saantely/kannanotot-ja-tulkinnat/03_2016/

Finanssivalvonta. 2018. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 2.10.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/kysymyksia-ja-vastauksia/asiakkaan-tunnistaminen-ja-tunteminen/>

FINE. 2019. Vakuutus- ja rahoitusneuvonta. Ratkaisutietokannat. Viitattu 3.10.2019. https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/fine-019360.html?q=pankkisalaisuus&asiasanat=&n=&category=&kategoria=&asiaryhma=&vakuutuslaji=&lakipykalat=&ratkaisun_antaja=&date_from=&date_to=&elem_id=1

HE 228/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 5.11.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_228+2016.aspx

HE 100/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 25.10.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_100+2018.aspx

HE 167/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 4.11.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_167+2018.aspx

Hemmo, M. 2001. Pankkioikeus. Helsinki. Talentum Media Oy.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. – 14. osin uud. painos. Helsinki. Tammi Oy.

Husa, J. 1995. Julkisoikeudellinen tutkimus. Jyväskylä. Finnpublishers.

Husa, J. Mutanen, A. Pohjolainen, T. 2001. Kirjoitetaan Juridiikkaa. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

Ikola, E. 2014. Verohallinnon tiedonsaantioikeus ja sen rajoitukset. Lapin yliopisto. Maisteritutkielma. Viitattu 30.10.2019. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59941/Ikola.Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Konstari, T. Kalima, K. 2002. Pankkisalaisuus, viranomaiset ja tietosuoja. Helsinki. SOJ Oy.

Kulla, H. Koillinen, M. 2014. Julkisuus ja henkilötietojen suoja viranomaistoinnassa. Turku. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

L 1.1.1734/4. Oikeudenkäymiskaari. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004#L17>

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 30.9. 2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

L 31.5.1974/412. Vahingonkorvauslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1974/19740412#L5>

L 18.12.1995/1558. Laki verotusmenettelystä. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558>

L 21.5.1999/621. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 30.7.2004/699. Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040699#L6P33>

L 15.6.2007/705. Ulosottokaari. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 8.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705>

L 19.12.2008/878. Laki Finanssivalvonnasta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 16.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080878>

L 30.4.2010/290. Maksupalvelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 16.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100290>

L 22.7.2011/872. Poliisilaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110872>

L 8.8.2014/610. Laki luottolaitostoiminnasta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140610>

L 28.6.2017/444. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>

L 22.2.2019/213. Sijoitusrahastolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 21.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190213>

Lahti, R. Koponen, P. 2004. Uudistuva talousrikos. Helsinki. Suomalainen lakimiesyhdistys.

Linna, T. Leppänen, T. 2014. Ulosotto-oikeus 1. Ulosottomenettely 2. uud. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Myrsky, M. Rabinä, T. 2015. Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 7. uud. painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Nordea. Usein kysyttyä – CRS. Viitattu 10.10.2019 <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tule-asiakkaaksi/usein-kysyttya-crs.html>

Redsven, M. 2016. Finanssiala. Kansainvälinen verotietojen vaihto - mitä tietojen vaihto tarkoittaa finanssialan asiakkaalle? Viitattu 10.10.2019. http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Kansainvalinen_verotietojen_vaihto_tietopaketti.aspx

Sijoitusrahastot. Suomalaisia rahastoyhtiöitä. Viitattu 20.11.2019. <https://sijoitusrahastot.org/rahastot-sijoitusrahasto-opas/suomalaisia-rahastoja/>

Siltala, R. 2003. Oikeustieteen tieteenteoria. Helsinki. Suomalainen lakimiesyhdistys.

Tieteen termipankki. Turvaamistoimet. Viitattu 9.10.2019. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:turvaamistoimet>

Valtiovarainministeriö. Finanssivalvonta, yhteinen valvontamekanismi ja Euroopan finanssivalvontajärjestelmä. <https://vm.fi/finanssivalvonta-ja-yhteinen-valvontamekanismi>

Verohallinnon ohje Suomen ja Yhdysvaltain välistä verotustietojen vaihtoa koskevan FATCA-sopimuksen soveltaminen https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48528/verohallinnon_ohje_suomen_ja_yhdysvalta2/